

Psychiatrická nemocnice Písek

25. 11. 2015

JUDr. Magdalena Mikulová

Zdravotnické právo

Zdravotnické právo – nové právní odvětví

definice zdravotnického práva:

***„soubor právních předpisů vydávaných k
tomu cíli, aby lidské zdraví bylo upevněno,
zlepšeno, chráněno nebo opět získáno“***

Zdravotnické právo – nové právní odvětví (?)

Kol. autorů: Slovník veřejného práva
československého. Svazek V.

Reprint původního vydání, Eurolex, Praha
2000, str. 648

(vycházel v letech 1927-1948)

Ergo

- zdravotnické právo není žádné novum
- zdravotnické právo „neexistuje“ (tzv. horizontální právní odvětví)
 - informovaný souhlas
 - zdravotnická dokumentace
 - personální, technické, věcné podmínky poskytování zdravotnických služeb
 - újma na zdraví (náhrada škody + trestní)
- vývoj doktrín – dnes salus voluntas suprema lex

Zdravotnické právo ve světle nového občanského zákoníku

Kasuistika

„Omezení svéprávnosti“

§ 10 OZ

- jestliže fyzická osoba **pro duševní poruchu**, která není jen přechodná, je schopna činit jen některé právní úkony, soud její způsobilost k právním úkonům omezí a rozsah omezení v rozhodnutí určí
- ergo:
 - nepřechodná duševní porucha
 - neschopnost činit právní úkony

Ergo:

- nepřechodná duševní porucha

§ 55 - § 65 NOZ

- k omezení svéprávnosti lze přistoupit jen v **zájmu člověka**, jehož se to týká, po jeho **zhlednutí** a s **plným uznáním** jeho práv a jeho osobní jedinečnosti. Přitom musí být důkladně vzaty v úvahu i stupeň neschopnosti postarat se o vlastní záležitosti.
- omezit svéprávnost člověka lze jen tehdy, **hrozila-li by mu jinak závažná újma** a nepostačí-li vzhledem k jeho zájmům **mírnější a méně omezující opatření**
- soud může omezit svéprávnost člověka v rozsahu, v jakém člověk není pro **duševní poruchu**, která není jen přechodná, schopen právně jednat

ergo

- zájem člověka
- zhlédnutí
- plné uznání jeho práv a jeho osobní jedinečnosti
- hrozila-li by mu jinak závažná újma
- nepostačí-li mírnější a méně omezující opatření
- duševní porucha

**Poskytování
zdravotních
služeb se
souhlasem a
bez souhlasu**

Se souhlasem

Základní zásada

- Mimo případ stanovený zákonem **nikdo nesmí zasáhnout do integrity jiného člověka bez jeho souhlasu**
 - uděleného s vědomím o povaze zásahu a o jeho možných následcích.
- Souhlasí-li někdo, aby mu byla způsobena závažná újma, nepřihlíží se k tomu; to neplatí, je-li zásah podle všech okolností nutný v zájmu života nebo zdraví dotčeného.

Bez souhlasu

Co lze bez souhlasu

- hospitalizace
- zdravotní služby
- omezující prostředky
- (navazující oznamovací povinnost a detenční řízení)

Hospitalizace bez souhlasu

- **Bez souhlasu pacienta**

- pravomocným rozhodnutím soudu uloženo **ochranné léčení** formou lůžkové péče,
- je nařízena **izolace, karanténa nebo léčení** podle zákona o ochraně veřejného zdraví,
- je podle trestního řádu nebo zákona o zvláštních řízeních soudních nařízeno **vyšetření zdravotního stavu**,
- **ohrožuje** bezprostředně a závažným způsobem sebe nebo své okolí a jeví známky **duševní poruchy** nebo touto poruchou trpí nebo je pod vlivem **návykové látky**, pokud hrozbu pro pacienta nebo jeho okolí **nelze odvrátit jinak**, nebo
- jeho zdravotní stav vyžaduje poskytnutí **neodkladné péče** a zároveň neumožňuje, aby vyslovil souhlas.

- **Bez souhlasu zákonného zástupce či opatrovníka**

- jde-li o **podezření na týrání, zneužívání nebo zanedbávání** u nezletilého pacienta nebo pacienta s omezenou svéprávností

Zdravotní služby (neodkladná péče) bez souhlasu

- Pacientovi lze bez souhlasu
 - **zdravotní stav neumožňuje** pacientovi tento souhlas vyslovit
 - léčba **vážné duševní poruchy**, pokud by v důsledku jejího neléčení došlo se vši pravděpodobností k vážnému poškození zdraví pacienta
- Nezletilému pacientovi nebo pacientovi s omezenou svéprávností lze bez souhlasu poskytnout neodkladnou péči, jde-li o
 - léčbu **vážné duševní poruchy**, pokud by v důsledku jejího neléčení došlo se vši pravděpodobností k vážnému poškození zdraví pacienta
 - zdravotní služby nezbytné k **záchraně života** nebo **zamezení vážného poškození zdraví**.
- Nezletilému pacientovi nebo pacientovi s omezenou svéprávností lze poskytnout neodkladnou péči bez souhlasu zákonného zástupce
 - při podezření na **týrání, zneužívání** nebo **zanedbávání**.

Omezující prostředky (i v kombinaci)

- **úchop** pacienta zdravotnickými pracovníky nebo jinými osobami k tomu určenými poskytovatelem,
- omezení pacienta v pohybu ochrannými pásy nebo **kurty**,
- umístění pacienta v **síťovém lůžku**,
- umístění pacienta v **místnosti** určené k bezpečnému pohybu,
- ochranný kabátek nebo **vestu** zamezující pohybu horních končetin pacienta,
- **psychofarmaka**, popřípadě jiné léčivé přípravky podávané parenterálně, které jsou vhodné k omezení volného pohybu pacienta při poskytování zdravotních služeb, pokud se nejedná o léčbu na žádost pacienta nebo soustavou léčbu psychiatrické poruchy

Omezující prostředky (podmínky)

- Srozumitelné **informování** pacienta („proč“)
- **Informace** zákonnému zástupci
- **Dohled** zdravotnického pracovníka (odpovídající závažnosti zdravotního stavu a užitého prostředku)
- **Indikace**
 - lékařem
 - jiným zdravotnickým pracovníkem – výjimečné případy (dodatečná informace lékaři, který musí potvrdit)
- **Záznam** do zdravotnické dokumentace

Hospitalizace a omezující prostředky (hlášení)

- **Poskytovatel oznámí soudu do 24 hodin**
- dodatečné omezení pacienta, který byl hospitalizován na základě souhlasu,
 - ve volném pohybu podle § 39 odst. 1 písm. b) až g) (vše kromě úchopu)
 - nebo styku s vnějším světem až v průběhu léčení.
- Hospitalizace a dodatečné omezení pacienta se soudu neoznamuje, jestliže byl souhlas ve lhůtě do 24 hodin prokazatelným způsobem **dodatečně vysloven**.

**Souhlas
vs.
nesouhlas**

Rozpor vůle pacienta a zákonného zástupce (opatrovníka)

- Týká se:
 - nezletilého pacienta, který nenabyl plné svéprávnosti, který dovršil 14 let
 - pacienta omezeného ve svéprávnosti
- Pacient zákroku vážně odporuje x zákonný zástupce (opatrovník) souhlasí
 - nutný souhlas soudu
- Pacient si zákrok přeje x zákonný zástupce (opatrovník) nesouhlasí
 - nutný souhlas soudu

Informovaný souhlas

Náležitosti

Svobodný

- je-li dán bez jakéhokoliv nátlaku
 - *vis absoluta*
 - *vis compulsiva*

Informovaný

- o **obdržel tzv. informace o zdravotním stavu**

- o je-li pacientovi před vyslovením souhlasu podána informace podle § 31, tj. „informace o zdravotním stavu”

- o **vzdání se práva**

- o souhlas se pokládá za informovaný také v případě, že se pacient podle § 32 odst. 1 podání informace vzdal

Kdo poskytuje

- Informaci o zdravotním stavu podává
 - **ošetřující zdravotnický pracovník** způsobilý k poskytování zdravotních služeb, kterých se podání informace týká;

Jak se poskytuje

- **srozumitelným** způsobem
- umožnit pacientovi nebo osobě určené pacientem klást **doplňující otázky** vztahující se k jeho zdravotnímu stavu a navrhovaným zdravotním službám, které musí být srozumitelně zodpovězen
- § 94 NOZ: Vysvětlení je řádně podáno, **lze-li rozumně předpokládat, že druhá strana pochopila** způsob a účel zákroku včetně očekávaných následků i možných nebezpečí pro své zdraví, jakož i to, zda přichází v úvahu případně i jiný postup

Záznam do ZD

- o ošetřující zdravotnický pracovník provede do zdravotnické dokumentace **záznam o tom, že byla informace podána**
 - o CAVE: odpovědnost při porušení
- o písemné souhlasy, odvolání apod. jsou součástí ZD

Forma

Písemná forma

- pokud tak stanoví ZZS
- pokud tak stanoví jiný právní předpis
- pokud tak s ohledem na charakter poskytovaných zdravotních služeb určí poskytovatel

(Na vyžádání je pacientovi poskytnuta kopie písemné formy souhlasu.)

Písemná forma dle NOZ

- o má-li být **oddělena část těla, která se již neobnoví.**
- o lékařskému **pokusu na člověku**, nebo
- o zákroku, který **zdravotní stav** člověka **nevyžaduje**;
 - o to neplatí, jedná-li se o kosmetické zákroky nezanechávající trvalé nebo závažné následky.

Zaznamenaný souhlas

Případ

- zdravotní **stav nedovoluje** vyjádření souhlasu, odvolání souhlasu nebo vyslovení nesouhlasu s poskytnutím zdravotních služeb **požadovaným způsobem**

Zaznamenaný souhlas

- zdravotnický pracovník **zaznamená nepochybný projev vůle pacienta do zdravotnické dokumentace** o něm vedené,
- uvede **způsob**, jakým pacient svou vůli projevil,
- a zdravotní **důvody** bránící pacientovi ve vyjádření požadovaným způsobem
- **podepíše** zdravotnický pracovník a svědek.

Zástupný souhlas

Případ

- pacient nemůže s ohledem na svůj zdravotní stav vyslovit souhlas s poskytováním zdravotních služeb
- a nejde-li o zdravotní služby, které lze poskytnout bez souhlasu

Posloupnost

- o **osoby určené pacientem** podle § 33 odst. 1,
- o není-li takové osoby nebo není-li dosažitelná, **manžela** nebo **registrovaného partnera**,
- o není-li takové osoby nebo není-li dosažitelná, vyžaduje se souhlas **rodiče**,
- o není-li takové osoby nebo není-li dosažitelná, vyžaduje se souhlas **jiné svéprávné osoby blízké**, pokud je známa

Negativní revers

Negativní revers (§ 34/3)

- pacient i nadále odmítá vyslovit souhlas, učiní o tom písemné prohlášení (revers)
 - pacientovi byla podána informace o zdravotním stavu nebo se podání informace podle § 32 odst. 1
 - odmítá vyslovit souhlas s poskytnutím zdravotních služeb
 - nejde-li o případ, kdy lze zdravotní služby poskytnout bez souhlasu
 - opakovaně podána informace o jeho zdravotním stavu v rozsahu a způsobem, ze kterého je zřejmé, že neposkytnutí zdravotních služeb může vážně poškodit jeho zdraví nebo ohrozit život

Odvolání souhlasu

Případ

- kdykoliv
- jakkoliv (bezformálně)

**Některé nové
instituty
související s
právním
jednáním osob**

Právní úprava a druhy

- Právní úprava:
 - NOZ
- Druhy:
 - nápomoc při rozhodování
 - zastoupení členem domácnosti

Nápomoc při rozhodování

Podstata

- podpůrce:
 - potřebuje-li svéprávný člověk nápomoc při rozhodování,
 - protože mu v tom duševní porucha působí obtíže,
- podpůrců může být i více

Smlouva o nápomoci

- podpůrce se zavazuje podporovanému, že bude s jeho souhlasem přítomen při jeho právních jednáních, že mu zajistí potřebné údaje a sdělení a že mu bude nápomocen radami
- smlouva nabývá účinnosti dnem, kdy ji schválí soud

Zánik

- Na návrh podporovaného nebo podpůrce **soud podpůrce odvolá**; soud ho odvolá i v případě, že podpůrce závažně poruší své povinnosti, a to i bez návrhu.
- Podpůrce nesmí ohrozit zájmy podporovaného nevhodným ovlivňováním, ani se na úkor podporovaného bezdůvodně obohatit.
 - CAVE: Povinnost mlčenlivosti

Ve vztahu k poskytování zdravotní péče

- podporovaná osoba i nadále sama rozhoduje o svém zdraví a o zdravotních službách, které jí mají být poskytnuty
- podpůrce má v tomto směru postavení pouhého poradce, který je podporované osobě nápomocen radami (za tím účelem může být podpůrce např. přítomen poradě s lékařem)

Zastoupení členem domácnosti

Podstata

- zletilému, který nemá jiného zástupce,
- brání-li duševní porucha samostatně právně jednat
- může ho zastupovat jeho
 - potomek,
 - předek,
 - sourozenec,
 - manžel nebo
 - partner, nebo
 - osoba, která se zastoupeným žila před vznikem zastoupení ve společné domácnosti alespoň tři roky.

Rozsah zastoupení

- Zastoupení se vztahuje
 - na obvyklé záležitosti, jak to odpovídá životním poměrům zastoupeného
- Zástupce však není oprávněn udělit souhlas k zásahu do duševní nebo tělesné integrity člověka **s trvalými následky**.

Pluralita zástupců

- Má-li zastoupený **více zástupců**
 - postačí, pokud jedná jeden z nich.
- Jedná-li však vůči další osobě **více zástupců společně a odporují-li si**,
 - nepřihlíží se k projevu žádného z nich.

Vznik zastoupení

- ke vzniku zastoupení se vyžaduje schválení soudu

Zánik zastoupení

- Zastoupení zaniká, pokud se:
 - zástupce vzdá
 - zastoupený odmítne, aby ho zástupce dále zastupoval; k odmítnutí postačí schopnost projevít přání
 - soud jmenuje zastoupenému opatrovníka.

Detenční řízení

Právní úprava

- NOZ
- ZZS
- ZZŘS (zákon o zvláštních řízení soudních)

Druhy

- standardní
- zvláštní (§ 83 ZZŘS)

Standardní detenční řízení

Fáze

- řízení o přípustnosti převzetí
- řízení o dalším držení

Oznamovací povinnost

- Zdravotní ústav, ve kterém jsou umístovány osoby z důvodů uvedených v jiném právním předpise, je povinen oznámit **do 24 hodin** soudu, v jehož obvodu zdravotní ústav je, převzetí každého, kdo v něm byl **umístěn bez svého písemného souhlasu**.
- Je-li člověk, který byl přijat do zdravotnické péče se svým písemným souhlasem, **omezen ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem** až v průběhu léčení, anebo svůj písemný **souhlas odvolá**, je zdravotní ústav povinen učinit oznámení podle odstavce 1 **do 24 hodin** poté, co k takovému omezení nebo odvolání souhlasu došlo.

Průběh řízení

- Soud rozhodne bez jednání **do 7 dnů** od převzetí.
- K projednání věci svolá **jiný soudní rok**.
Jiný soudní rok se koná zpravidla ve zdravotním ústavu.
- Zejména vyslechne umístěného člověka, ošetřujícího lékaře.

Rozhodnutí o přípustnosti převzetí

- Soud rozhodne:
 - zda k převzetí došlo ze zákonných důvodů
 - zda tyto důvody trvají
- Jinak nařídí propuštění

Pokračování v řízení

- Jestliže soud vyslovil, že převzetí bylo v souladu se zákonnými důvody a že trvají důvody, aby byl člověk nadále omezen ve styku s vnějším světem, **pokračuje** soud **v řízení o vyslovení přípustnosti jeho dalšího držení** ve zdravotním ústavu.

Rozhodnutí o dalším držení

- Rozhodnutí:
 - zda další držení je přípustné
 - na jakou dobu

Účinnost rozsudku

- zanikne uplynutím doby
 - **1 roku** ode dne jeho vyhlášení,
 - nebyla-li v něm určena **doba kratší**.

(Má-li být držení ve zdravotním ústavu prodlouženo nad tuto dobu, je nutno provést nové vyšetření a soud musí o povolení dalšího držení znovu rozhodnout.)

Zvláštní detenční řízení

Předpoklad

- Je-li do zdravotního ústavu převzat člověk, jehož:
 - **zdravotní stav vyžaduje poskytnutí neodkladné péče,**
 - **není-li vzhledem ke svému zdravotnímu stavu schopen právně jednat a**
 - **není-li tento stav způsoben duševní poruchou**

Oznamovací povinnost

- Zdravotní ústav má povinnost soudu oznámit do 24 hodin takovou změnu zdravotního stavu umístěného člověka, která odůvodňuje zahájení řízení podle § 76.

Průběh

- soud bez jednání rozhodne do 7 dnů ode dne, kdy došlo k převzetí, zda s převzetím souhlasí
- soud při rozhodování vychází zejména z vyjádření ošetřujícího lékaře o zdravotním stavu umístěného člověka

Appendix

NOZ: závět

Závěť pořízená ve zdravotnickém zařízení

- Pořídil-li zůstavitel pro případ smrti (závěť) v době, kdy byl v péči zařízení, kde se poskytují zdravotní služby a povolal-li za dědice:
 - osobu, která takové zařízení spravuje
 - osobu, která je v něm zaměstnána
 - osobu, která v něm jinak působí
- Závěť je neplatná, ledaže je pořízena ve formě veřejné listiny

ALE!

- Mohl-li zůstavitel po ukončení péče takového zařízení nebo po uplynutí doby, kdy jinak přijímal jeho služby, bez obtíží pořídit ve formě veřejné listiny, ustanovení o neplatnosti závěti se nepoužije

Kasuistika – pro zdravotnicko-
dokumentační dobrotu na
osobně-údajovou žebrotu

Skutkový stav

- ambulantní specialista vyhověl žádosti pacienta a zaslal mu e-mailem scan jeho lékařské zprávy
- ovšem z e-mailové adresy své přítelkyně

Povinnost zachování mlčenlivosti v souvislosti se zdravotními službami

- poskytovatel je povinen zachovat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb
- Povinná mlčenlivost podle odstavce 1 platí též pro...**zdravotnické pracovníky** a jiné odborné pracovníky, a to v souvislosti s výkonem jejich povolání

NOZ: „expertní“
odpovědnost

§ 5 (Samozvaný) odborník

- Kdo se veřejně nebo ve styku s jinou osobou přihlásí k odbornému výkonu jako příslušník určitého povolání nebo stavu, dává tím najevo, že je schopen jednat se znalostí a pečlivostí, které je s jeho povoláním nebo stavem spojena. Jedná-li bez této odborné péče, jde to k jeho tíži.

§ 4 Průměrně rozumný člověk

- Má se za to, že každá svéprávná osoba má rozum průměrného člověka i schopnost užívat jej s běžnou péčí a opatrností a že to každý od ní může v právním styku důvodně očekávat.

§ 2950 Škoda způsobená informací nebo radou

- Kdo se hlásí jako příslušník určitého stavu nebo povolání k odbornému výkonu nebo jinak vystupuje jako odborník, nahradí škodu, způsobí-li ji neúplnou nebo nesprávnou informací nebo škodlivou radou danou za odměnu v záležitosti svého vědění nebo dovednosti.
- Jinak se hradí jen škoda, kterou někdo informací nebo radou způsobil vědomě.

(vědomě = nejen úmysl, ale i nedbalost vědomá)

Děkuji za pozornost!

Kontakt:
magdalena.mikulova@e-vondracek.cz